

Normaalne laps käib internetis

Eva Palk

Pärnu-Jaagupi Gümnaasiumi psühholoogia- ja inimeseõpetuse õpetaja
Õpetaja-metoodik

Internetiohtusid käsitlevas tundides esitasin Pärnu-Jaagupi Gümnaasiumi 5-8.klassi õpilastele vestlusringis küsimuse: mis juhtub sinu elus kui internet ühel päeval äkki kaob? Õpilased vaatasid mind esialgu nõutult ja küsivalt. Mismoodi kaob? Interneti kadumine ei ole ju võimalik!

Mina suren siis lihtsalt ära! Ma ei kujuta seda ette! Appi, ma ei saa enam oma sõpradega suhelda! Mu telefoniarve oleks hiiglasuur, sest ma vajan sõpru! Mina suren igavusse! Mul poleks enam mingit võimalust infot saada, kasvõi koolitöödeks. Jään lolliks! Ma ei saaks ju siis enam online mängida ja mu head seisud lähevad kaduma! Kust ma muusikat siis saan kuulata ja filme vaadata! Ma jään elust maha!

Need on mõned emotsionaalselt hüüatavad repliid.

Mind huvitas oma õpilaste internetikasutamine. Mida nad internetis kõige rohkem teevad ja kui palju nad teevad ohtudest. Kas minu õpilaste internetikäitumine sarnaneb teiste Eesti ja Euroopa laste näitajatega. Eesti laste internetikasutamise kohta on saadaval mitmete uuringute tulemusi. Seepärast käsitlesin internetiga ja netiohtudega seotut mitmes 5.-8.klassi inimeseõpetuse tunnis. Kokku osales vestlusringides ja rühmatöodes 82 õpilast.

Internetiturvalisuse tundides õpilastega vesteldes, selgus, et kõik meie kooli 5-8.klassi õpilased kasutasid interneti igapäevaselt. EU Kids Online uuring (2008) selgus, et Eestis kasutab interneti igapäevaselt 93% 6-17.aastastest lastest.

Suhtlemine

Kõige tähtsamaks pidasid lapsed suhtlemist, mis on teismeeas iseendast mõistetav. Enese positiivsest küljest näitamine ja kontaktide loomine. Üles laetakse ainult ilusaid ja seksikaid pilte, mille kohta loodetakse saada häid kommentaare. Sageli palutakse kommenteerida oma lähematel sõpradel, sest siis on hea hinnang kindel. Selliste kommentaaride lugemine tekitab hea tunde. Teismeiga on maailmapildi ja enesehinnangu kujunemise aeg. Positiivne tagasiside sõpradelt ja netituttavalt lisab enesekindlust ja usku enda toimetulekusse. Ma olen OK, ma olen võrdväärne.

Internet pakub ka võimalust noorukile luua oma maailm, eralduda vanematest ja täiskasvanutepoolsest kontrollist. Internet loob kõikvõimsuse ja petliku kontrollitunde. Probleemiks ei peetud ka võõrastega suhtlemist ja neid sõprade ringi lisamist. Paljud olid sõbrad oma õpetajatega ja ka minuga. Populaarsemateks suhtlusportaalideks nimetati: Msn, Rate, Orkut, Facebook. Skype ja Twitterit ei nimetanud ükski õpilane. Meilikontosid omasid kõik, kuid neid kasutati vähem. Oma blogi ei omanud keegi. Suhtlusportaalide ja Msn'i eeliseks nimetati kiirust ja mugavust.

Samas mõne internetisõbraga isegi oma koolist ei suhtle nad päriselus, silmast-silma peaaegu üldse. Vastati, et ma ei viitsi sinna kolmandale korrusele ronida ja teda koolimaja pealt üles

otsida. Ma parem kirjutan talle õhtul. Tekib paradoksaalne olukord, kus internet kui sidepidamise vahend isoleerib inimesi.

Noored arvasid ise, et see ei loe kui palju mul sõbralistis sõpru on. Ega siis kõik pole päris sõbrad, need ma valin ikka ise. Lihtsalt tore on kui sõpru on palju ja saad nende tegemisi ja arvamusi lugeda. Kõigiga ei jõua ja ei peagi reaalselt suhtlema.

Suhtlusportaalid on alternatiivne kogukond, kus noored rahuldavad kuuluvusvajadust, millest päriselus võib jääda vajaka. Internet annab võimaluse katsetada erinevaid rolle, olla keegi teine.

Rollimängud ja võltsidentiteet

Rollimängud (SIMS jt) olid populaarsed ka minu õpilaste hulgas. Paljud olid kasutanud võimalust luua suhtlusportaalides võltsidentiteet. Muudetud oli enda nime, elukohta, vanust ja ka elulugu. Vastati, et on põnev olla keegi teine ja näiteks nõuandefoorumis on julgem anonüümselt delikaatseid küsimusi küsida. Valenime all kommenteerimist esines samuti, mida põhjendati hirmuga saada negatiivset tagasisidet ja kättemaksu.

Vabaaja veetmise vormid

Lisaks suhtlemisele olid õpilaste hulgas levinud tegevusteks lihtsalt surfamine, videode, filmide vaatamine, muusika kuulamine ja online mängud. Nimetati 43 erinevat mängu. Üllatas, et uuringute järgi üht maailma kõige populaarsemat mängu World of Warcrafti, mille mängijaid maailmas on üle 12. miljoni, mainis ainult üks õpilane. Mängijaid oli rohkem poiste hulgas. Raha peale olid mänginud 4 õpilast.

2010. aastal Hasartmängusõltuvuse Nõustamiskeskuse algatusel Emori poolt läbi viidud uurimuse järeldustes on välja toodud, et hasartmängusõltuvuse tõenäosust hilisemas elus on praeguste 15-35 a seas suurendanud eelkõige lapsepõlves raha, punktide vm auhindade peale arvutis ja internetikeskkondades ning mänguautomaatidel mängimine, kihlvedudes ja ennustustes osalemine. Boonuste peale mängimine strateegiamängudes on noorte hinnangul normaalne ja ei seostatud seda sõltuvuse riskiga.

Internet ja koolitöö

Ainetundide läbiviimine arvutiklassis veebipõhiste õppeülesannetega on laste sõnul huvitav, kuid vahel tüütav ära kui seal liiga tihti käia. Nimetati ka seda, et teinekord osutub raskeks tööülesandest aru saada ja ei jõua tööd tunni lõpuks valmis. Küsimuse peale, et kas käite ainetunnis kõrvalistel lehekülgedel, näiteks suhtlusportaalides kirju saatmas või mängu mängimas, vastasid paljud jaatavalt. Õpetaja ei jõua ju kõiki kogu aeg passida. No ja siis jääbki tunnitöö poolikuks.

Hoolimata laste väidetest, et internetist nad otsivad koolitööks jm infot, siis olen täheldanud, et pikemate tekstide lugemine ning ekraanilt vajaliku info leidmine valmistab raskusi. Paljudel kulub rohkelt aega, nad loobuvad ja väidavad, et vajalikku infot õpetaja poolt soovitatud leheküljel ei ole. Kahtlemata on info leidmine ja tunniülesannete korrektne täitmine veebipõhiste õppematerjalide abil seotud üldise lugemisoskuse ja lugemiskiirusega. Arvutipõhised tööülesanded ei ole iseenesest võluvitsake õppetöö huvitavaks muutmisel.

Koduseid ülesandeid lugesid e-koolist umbes pooled õpilased. Teised märkisid kodused ülesanded päevikusse ja kolmandik vastas, et nad ei vaata e-kooli kunagi. E-kooli kui suhtlemiskeskonda ei hinnatud. Arvati, et vaba aeg ja koolitöö võiks olla lahus. Õpetajana olen kogunud, et koduste ülesannete märkimine e-kooli annab õpilastele justkui õigustuse ja võimaluse vabaneda vastutusest enda õppimise eest. Kui õpetajal ei olnud kodune ülesanne e-kooli märgitud, siis ei peagi õppima ja õpetaja on süüdi. Selline seisukoht on väga paljude õpilaste seas valdav. E-kool on suurepärase ja kaasaegne abivahend koolikorralduses, mis siiski ei saa asendada õpilase-õpetaja ja lapsevanema isiklike kontakte, vastutust ega kohustusi. Arutelus selgus küll, et õpilased teavad koolipäeviku pidamise ja koduste ülesannete märkimise kohustusest ja nõustasid, et õppimise eest vastutavad nad ise.

Palusin hinnata aega, mida lapsed päevas internetis kulutavad.

Internetis olles kaob aeg märkamatult

Keskmiselt kulus õpilastel internetis koolipäeval 3-4 tundi ja nädalavahetustel 5-8 tundi. Laste hinnangul on neil vahel jäänud interneti pärast koolitööd ja lubatud kodutööd tegemata ning neil on olnud pahandusi. Uneaeg on jäänud lühikeseks, sest olid poole ööni salaja arvutis, kuid mängimise pärast ei ole jäänud kooli tulemata.

Lihtsalt nii põnev ja huvitav on, et aeg kaob märkamatult ning nad on tundnud end hiljem süüdlaselt. Kui vanemad keelasid või arvustasid nende arvutikasutamist, siis tegi see neid vihaseks. Ühiselt leiti, et kasutu on arvutikasutamist keelata. Nad nagunii ei kuulaks. Arvutit oma toas omas umbes kolmandik õpilasi. Helena Uri magistritöös toodud andmetel omas arvutit oma toas 65% uuritud lastest. Enamasti oli arvuti elutoas, kaheksal õpilasel ei olnud kodus parasjagu arvutit. See oli remondis või katki.

Teadlikkus ohtudest

Üldiselt õpilased teadsid, mis oht internetis neid ähvardada võivad, kuid ei osanud näiteks sõltuvuse teket endaga seostada. Vähem kui pooled poisid julgesid tunnistada pornolehekülgede külastamist, kuid teiste poiste itsitamisest võis mõista, et neid on arvatavasti rohkem. Tüdrukud oskavad end rohkem vaos hoida ja eitasid. Mitmele õpilasele oli tehtud seksuaalse alatooniga lähenemiskatseid ja kutsutud pimekohtingule. Vägistamise ja ahistamise võimalust pedofiilide poolt ei osanud 7.klassi poisid endaga seostada, kuid 8. klassi poisid teadsid hästi Hispaanlanna juhtumit. Olime sellest eelmisel aastal tunnis rääkinud. Lapsed teadsid päris hästi, kuidas sellistel puhkudel käituda. Enamasti peeti õigeks suhtlemise lõpetamist ja netiotsinguga kahtlase isiku tausta uurimist. Mingil juhul ei olnud nad nõus endast piinlikke videosid üles laadima. Teati, kelle poole pöörduda abi saamiseks. Rühmatöodes seati esimeseks abiandjaks siiski ema ja isa, siis nimetati lapseabi telefoninumbrit ja õpetajat. Reaalses elus ei olnud keegi abi vajanud. Rõõmustasin laste teadmiste üle, sest oleme internetiohtudega seotut käsitlenud juba eelnevatel õppeaastatel. Ähvarduskirjade saamist ja otsesest kiusu keegi ei nimetanud. Naeruvääristavate kommentaaride saamist Rate piltide ja Youtube koduvideo kohta tunnistas paar tüdrukut.

Kokkuvõtteks võib järeldada, et minu õpilaste internetikäitumine ei erine märkimisväärselt millegi poolest Eesti ega Euroopa keskmise õpilase internetikäitumisest. Olen inimeseõpetuse tundides igal aastal käsitleanud internetiohtudega seotut alates teisest kooliastmest.

Vestlusringidest ja rühmatööde tagasisidest selgub kui oluline osa on usalduslikul suhtel õpilastega ja süstemaatilisel ennetustööl.

Jah, internet on meie laste elust lahutamatu. See on rohkem kui mäng- see ongi nende elu. Elu oma mitmekesisuses, võimalustes ja ohtudes. Olgem meie, täiskasvanud, neile virtuaalmaailmas sõbraks, juhendajaks ja usaldusisikuks nõnda nagu päriseluski.

Kasutatud allikad:

- <http://www.microsoft.com/estonia/education/veebivend/default.msp>
- [http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20I%20\(2006-9\)/EU%20Kids%20Online%20I%20Reports/ee_summary.pdf](http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20I%20(2006-9)/EU%20Kids%20Online%20I%20Reports/ee_summary.pdf)
- <http://www.targaltinternetis.ee/2011/02/turvalise-interneti-paev-2011/>
- Helena Uri. Interneti/arvutikasutamise trendid ning nende võimalikud negatiivsed mõjud lastele ja noortele. Magistritöö. Tallinn 2007